

תוכן עניינים

1.....	מבוא
3.....	פרק 1- הליזם והשפעתו על החברה בעולם
3.....	הליזם
7.....	פרק 2- יהודה תחת השלטון ההלניסטי
7.....	רקע
9.....	התייוונות ביהודה
11.....	פרק 3- השפעתה של הספרות היוונית על העברית
11.....	השפעות מוקדמות
13.....	השפעות הלניסטיות
21.....	סיכום
23.....	ביבליוגרפיה

מבוא

השפעת התרבות ההלניסטית בכללותה, והשפעת השפה היוונית בפרט, ידועה לכל. אנו מוצאים ולמדים כי התרבות ההלניסטית התפתחה כתוצאה משילוב של תרבות יוון עם תרבות המזרח, על ידי אלכסנדר מוקדון במאה הרביעית לפני הספירה.

ההיסטוריון הגרמני יוהאן גוסטב דרויזן היה הראשון שטבע את הביטוי "הלניזם" כדי לציין את התפשטות התרבות היוונית מזרחה ואת מיזוגה עם התרבויות המקומיות. התרבות ההלניסטית מהווה מושג רחב, מורכב ולעתים סותר, האוצר בתוכו מיזוג בין התרבות ההלנית לתרבויות המקומיות. התרבות ההלנית שיקפה מטען גדול של מהויות, גישות, שפות, אורחות חיים ועוד. היוונים כינו את אדמתם בשם "הלאס", ואת עצמם בשם "הלנים", ומכאן נולדו תחומיה של תרבות הלאס, התרבות ההלנית. זו, מטעמים פוליטיים, חברתיים-כלכליים ודתיים-תרבותיים, מתחה קו של שוני בינה לבין שאר התרבויות, שסווגו כ"נחותות".

לאחר חדירת התרבות ההלניסטית למזרח היא לא הפכה את המזרח להיות "יווני" מבחינה תרבותית. מערכת היחסים אשר נוצרה, ולה אנו קוראים תרבות הלניסטיות, הייתה למעשה שילוב ומיזוג של התרבות היוונית עם העולם התרבותי של המזרח עמו היא נפגשה כאשר היא פגשה את עמי המזרח. הדבר בא לידי ביטוי בהיבט הדתי, מיזוג אמונות ודרכי פולחן יוונים עם אמונות והדת של המזרח. הוא גם בא לידי ביטוי, והדבר חשוב העיקר לנושא עבודה זו, בהשפעה הלשונית של הלשון היוונית למזרח. הלשון היוונית הזו לא הייתה בדיוק אותה לשון היוונית אשר שימשה את היוונים ביוון, אלא הייתה לשון יוונית אשר היו בה אלמנטים רבים אותם היא קיבלה מתרבות ושפות המזרח.

בעוד אנו עדים לכך כי השפעת התרבות ההלניסטית על היהודים ביהודה הייתה ניכרת בתחומים שונים כמו מדע, פילוסופיה, אורחות חיים, דת, תרבות, לשון ועוד. אני מבקש לבדוק את השפעתה של תרבות זו על השפה העברית. בתור מורה ללשון עברית, אשר מלמד תלמידים בכיתות יא'-יב', לקראת בחינת הבגרות במקצוע זה, אני עוסק בתחום תצורת שם העצם.

בהתאם להנחיות הפיקוח על הוראת הלשון העברית, אני נדרש ללמד את התלמידים כי חלק מהמילים בעברית הינן מילים שאולות¹. בעת הוראת נושא זה, התלמידים בטוחים, שכאשר אני מדבר על מילים

פרק 1- הלניזם והשפעתו על החברה בעולם

הלניזם

כאשר אנו מדברים על התקופה ההלניסטית, אנו מתכוונים לתקופת הכיבוש והשליטה של האימפריה היוונית, החל עם כיבושיו של אלכסנדר הגדול ועד לנפילת האימפריה לנוכח עלייתה של אימפריית רומא². המפגש של תרבות יוון עם העמים אותה היא כבשה היה מפגש אשר הראה כי קיימים הבדלים תרבותיים גדולים בין העמים הנכבשים ובין יוון.

הכיבושים של אלכסנדר והפצת התרבות ההלניסטית הפכה את השפה היוונית לשפת בכירה בעולם בו היא התקיימה. אדם אשר ידע יוונית באותו העולם נחשב לאיש העולם הגדול, ומשכיל ובעל תרבות. לאחר מותו של אלכסנדר חולקה האימפריה שהוא כבש לממלכות הלניסטיות בעלות משטר עצמאי בכל אחת מהם, אשר נודע בשם משטר הדיאדוכים (יורשים). לאחר שנים רבות של קרבות בין היורשים השונים קמו שלושה ממלכות בולטות של היורשים. האחת הייתה שושלת האנטיגונידים במוקדון, שושלת בית תלמי במצרים, ושושלת בית סלווקוס באסיה הקטנה וסוריה. לאחר השלמת המלחמות הללו וייצוב הממלכות השונות של האימפריה, החלה האימפריה ליהנות משגשוג כלכלי לא מבוטל אשר התפתח בשל המסחר, חקלאות והעדר המלחמות אשר הצליח להביא לעליית המצב הכלכלי והתנאים הכלליים באותן ממלכות הלניסטיות. בעקבות הכיבושים הללו החל זרם גדול מאוד של מהגרים יוונים לערים הכבושות, אשר הביא לחדירה הולכת וגוברת של התרבות היוונית למזרח³.

סופו של ההשפעה ההלניסטית אירע עם נפילת הממלכות היווניות הללו, ועם עליית רומא ובעיקר הקיסר אוגוסטוס אשר חיסל סופית את שרידי אותן הממלכות של היוונים. למרות זאת ההשפעה התרבותית לא פסקה עם סיום תפקידה ההיסטורי של הממלכות היווניות מבחינה פוליטית, אלא המשיך להשפיע גם לאחר מכן⁴. ממלכת רומא, אשר ירשה את הממלכות הללו וקיבלה את השלטון על השטחים בהם התקיימו, שימרה אלמנטים הלניסטים רבים, אותם היא ראה בתור אלמנטים אשר מאפיינים את בני העולם התרבותי, ולא שייכים ליוון באופן אישי. ניתן למצוא דוגמא לתמורות אלו אם נבחן את ההשפעה האומנותית של תרבות יוון. האמנות היוונית חדרה

¹ מתוך חוזר מפמ"ר להוראת העברית בחטיבות העליונות תשע"ז/1

² האנציקלופדיה העברית, אלכסנדר הגדול, כרך יד. תשז, עמ' 564

³ ירון צור, מירושלים ליבנה, תוקפת המשנה והתלמוד ומבוא לתורה שבעל פה, יחידה 5, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 2

⁴ האנציקלופדיה העברית, אלכסנדר הגדול, כרך יד. תשז, עמ' 566